

**ЕСЕ XVII СОБОРУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛЮТЕРАНСЬКОЇ ЦЕРКВИ**

**Тема: «Бо то Бог будує дім і пильнує місто¹ :
християнська сім'я і церква».**

Пісня прочан Соломона

Псалом 126:1 Коли дому Господь не будує, даремно працюють його будівничі при ньому! Коли міста Господь не пильнує, даремно сторожа чуває!

Підготував:

© пастир Тарас Коковський

Кременець, вересень, 2008

¹ Мартин Лютер, «Коментарі до Псалма 127» LW, vol.45, p.336

ВСТУП

Виклики сьогодення щодо сім'ї

Благодать вам і мир від Бога Отця нашого і Господа нашого Ісуса Христа,
Шановний єпископе, пастирі, дорогі у Христі брати і сестри,

Від самого початку свого існування, сім'я, як запроваджена Богом інституція, стала об'єктом постійних нападів диявола. Будучи безсилим перед всемогутнім Богом, диявол вибрав своєю ціллю Боже твориво – людину. Аналізуючи хід історії від давніх часів до сьогодення, ми помітимо, що руйнуванню тієї чи іншої суспільної формації передували духовний, моральний занепад суспільства, зокрема, сім'ї.

Класики марксизму-ленінізму свого часу висунули гасло: «Сім'я – комірочка суспільства». Вони добре розуміли, що формування комуністичної ідеології розпочинається в сім'ї. Власне, в будь-якому суспільстві суспільна ідеологія не оминає такої важливої інституції, як сім'я. Однак, не кожне суспільство переймається питанням існування та збереження сім'ї, запровадженої Богом і заснованої на підвалинах Божого Слова. Саме на таку сім'ю, ведеться нині шалений тиск з боку диявола та його посіпак. Прагнучи зруйнувати її, диявол використовує як старі, так і новітні засоби, як от: фемінізм, сексуальну свободу, гомосексуалізм, алкоголізм, наркотики, так звані «права людини», які вивищуються над Святим Писанням.

Дедалі частіше у світі шлюб стає не позитивним союзом чоловіка та жінки, а тимчасовим співжиттям під одним дахом, «випробувальним періодом» або діловим контрактом, котрий вже на самому початку подружнього життя передбачає поділ майна і статків у випадку розлучення. Сім'я все частіше перестає сприйматися суспільством як сім'я християнська. В багатьох державах світу це знаходить підтвердження на найвищому державному рівні. Політичні лідери країн під час передвиборчих перегонів, намагаючись знайти прихильників серед якомога

більшої частини електорату, нерідко проголошують прихильне ставлення до речей, що становлять серйозну загрозу інституту християнської сім'ї.

Ще одним серйозним викликом християнським сімейним цінностям є проституція і порнографія. Прибутки ділків від цього, так званого «бізнесу» в світі сягають десятки, сотні мільярдів доларів лише протягом одного року. Серйозним випробуванням для багатьох українських родин стала впродовж останнього десятиліття трудова міграція. В пошуках підтримки для своїх родин та за умов відсутності належних можливостей для цього всередині країни мільйони чоловіків та жінок залишили свої сім'ї і подалися за кордон. В результаті – тисячі сімей розбито, дітей залишено без необхідного нагляду та виховання, а нерідко – і без батька чи матері.

Співжиття без шлюбу сягнуло величезних масштабів як в Україні, так загалом у світі... Розлучення нині вже не є тією винятковою річчю, яким воно було, принаймні, ще 100 років тому. Наведу лише один приклад, який нині може видатись неймовірним: на початку 20 сторіччя у США протягом одного року було офіційно зафіксовано всього біля 60 розлучень. На Україні лише з початку 2008 року розлучилися біля 50 тисяч сімей. Дехто спромігся вже перетворити розлучення на шоу: восени 2007 року у віденському фешенебельному готелі «Марріотт» відбувся міжнародний «ярмарок розлучень». Серед учасників були адвокатські контори, що спеціалізуються на справах розлучення, організації допомоги жінкам і дітям, детективні агентства, туроператори, які пропонували організацію свят з нагоди розлучення і цікаві поїздки для «свіжорозлучених», медичні установи з встановлення батьківства. Відвідувачі ярмарку могли отримати консультації фахівців з будь-яких питань, пов'язаних з розлученням.

Сучасне законодавство в багатьох країнах вибудовано з огляду на перспективу розлучення. Дедалі більше країн законодавчо уможлиблюють одностатеві відносини, вбивство ненароджених дітей, вкорінюючи в свідомості людей, насамперед підростаючого покоління, гріховну суспільну мораль, яка з легкістю сприймає принципи «вільної любові» і «життя як задоволення». В шкільні програми під маскою «прав людини» впроваджуються, причому нерідко під егідою ООН, ідеї толерантного ставлення до представників так званих

«сексуальних меншин». Нещодавно в одній з країн дітям у школі заборонили вживати під час занять слово «батько» з огляду на значну кількість в суспільстві «неповних» сімей та одностатевих жіночих пар.

В деяких краях світу служителі церкви можуть бути покарані згідно кримінального кодексу, а церкву можуть позбавити державної реєстрації за відкритий осуд одностатевих стосунків або відмову в реєстрації одностатевих шлюбів. Такі дії служителя і церкви можуть вважатись спробою утиску прав і свобод громадян².

Засобами масової інформації культивуються розпуста і аморальна поведінка. Підростає покоління, ба, навіть люди зрілого віку постійно піддаються згубному впливу стилю життя «зірок», які своєю поведінкою уособлюють все гріховне, що тільки є у цьому світі.

Одна з серйозних проблем сьогодення – сприйняття любові лише як статевого потягу. Заради цієї «любові» приноситься в жертву найсвятіше і найдорожче. Така «любов» не звеличує людину, як Боже твориво, а принижує її.

Багато молодих людей нині дезорієнтовані. Почасти їм буває важко зрозуміти, що таке «християнська сім'я». Адже поруч так багато безглузвих та аморальних штампів, гріховних моделей поведінки. «Існує величезна прірва між поняттями дім і родина, які нав'язуються людям такими телепередачами в реальному часі, як «Дім» і біблійним поняттям родини»³.

2006 року в Києві відбувся 22-й міжнародний конгрес родини. Одна з його учасниць в інтерв'ю 5-му телеканалу, зокрема, сказала: «Нині дуже мало говорять про традиційну сім'ю, про дітей і їхнє виховання в родині, про роль матері і батька...» (Лілія Проців).

З огляду на зазначені вище виклики Українська Лютеранська Церква сьогодні повинна бути наполегливим проголошувачем Божої правди стосовно шлюбу, утверджувати біблійні засади християнського шлюбу, брати на себе відповідальність в справах захисту цінностей християнської сім'ї, займаючи при цьому чітку і тверду позицію в нинішньому суспільстві. Ми повинні постійно

² «Традиційне християнство і нетрадиційна сексуальна орієнтація». Д. Подорожний.

³ «Сім'я в сучасній Церкві», Круглий стіл, Київ, 2006 рік.

наголошувати на тому, що Біблія є тим засадничим джерелом, яке визначає, що таке шлюб, подружнє життя, якими є, запроваджені Богом обов'язки батьків і дітей у християнській родині, і як ця родина повинна будувати свій дім і взаємини з Христовою церквою.

1. ХРИСТІЯНСЬКА СІМ'Я – ЗРАЗОК ПОДРУЖЖЯ У СВІТІ, ПЕРЕШКОДА ПОШИРЕННЮ АМОРАЛЬНОСТІ.

Християнська сім'я... Що це таке? Якою вона повинна бути? Здавалося б, відповісти на ці прості питання легко. Однак, як це часто буває, за простотою ховається багато складних речей. Слово «християнський» вже стало брендом. Кажуть – «християнська музика», «християнська книгарня», «християнське кафе». Це слово широко вживається в назвах партій та течій, в сфері бізнесу та підприємництва. То ж що саме ми маємо на увазі, коли кажемо «християнська сім'я»? Дослівно такого терміну в Біблії немає, але Писання в багатьох місцях говорить про те, якою повинна бути сім'я відповідно до Христового вчення.

Якщо коротко, то можна сказати, що правдива християнська сім'я – це сім'я, в котрій чоловік і дружина, їхні діти, вірують в Ісуса Христа, як свого єдиного Господа і Спасителя, а Христос, Його Євангеліє спасіння знаходиться в центрі їхнього щоденного життя. Вони в усьому покладаються на Нього, дякують Йому за дарунок вічного життя, прощення гріхів і спасіння, люблять Боже Слово і живуть згідно того, як воно навчав.

В християнській родині чоловік і дружина завжди пам'ятають обітницю, яку вони давали перед Богом та присутніми свідками, беручи шлюб. Вони обіцяли одне одному бути разом у радості і смутку, у щасті і нещасті, у немочах і негараздах, аж до смерті. У своєму повсякденному житті вони керуються приписами Святого Писання щодо обов'язків чоловіка і дружини. Мартін Лютер писав: ««Немає кращих стосунків за ті сповнені любові, дружби, єдності і товариства стосунки, які є у доброму шлюбі»⁴.

⁴ С.Ракитова, *М.Лютер про сім'ю і шлюб*

Але через те, що родинне життя сповнене не лише безхмарних днів, сатана намагається використати кожне випробування, через котре проходить подружжя впродовж життя, щоб відвести його від Спасителя. Тому чоловік і дружина, діти – всі члени християнської родини повинні виявляти одне до одного терпіння, вміти прощати (**Колосян 3:13**)⁵, носити тягарі одне одного, наближатись до Бога (**Якова 4:8**), любити одне одного як і Христос полюбив нас (**Ефесян 5:2**)⁶. «З часом вони починають розуміти, що немає кращого, ніж християнська родина, в центрі якої є Спаситель і воля Божа. Наближаючись до Бога, члени християнської родини, стають ближчими одне до одного⁷».

Господь сказав: «Мають нори лисиці, а гнізда небесні пташки, Син же Людський не має ніде й голови прихилити!» (**Луки 9:58**). Син Божий не мав власної домівки і вимушений був часто зупинятися в чужих помешканнях. Але Він любить нас і хоче завжди перебувати у нашому домі. Поставивши жінку поруч з чоловіком як «співспадкоємицю благодаті життя» (**1Петра 3:7**), Господь постійно опікується сім'єю, як головною коміркою людського роду, в якій через віру в Ісуса Христа відновляється в людині Божий образ і подоба.

Прикладом стосунків чоловіка і дружини в християнській родині є стосунки між Христом і Церквою. Написано: «22 Дружини, коріться своїм чоловікам, як Господеві, 23 бо чоловік голова дружини, як і Христос Голова Церкви, Сам Спаситель тіла! 24 І як кориться Церква Христові, так і дружини своїм чоловікам у всьому. 25 Чоловіки, любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву, і віддав за неї Себе, 26 щоб її освятити, очистивши водяним купелем у слові, 27 щоб поставити її Собі славною Церквою, що не має плями чи вади, чи чогось такого, але щоб була свята й непорочна!» (**Ефесян 5:22-27**).

Підвалини таких стосунків закладаються у християнській родині, - де діти бачать побожні стосунки між батьками, і в християнській громаді, - де належно

⁵ Терпіть один одного, і прощайте собі, коли б мав хто на кого оскарження. Як і Христос вам простив, робіть так і ви! (Кол.3:13)

⁶ ...І поводьтеся в любові, як і Христос полюбив вас... (Еф.5:2).

⁷ *Bible Broadcasting Network, 2006*

навчається і проповідується Слово Боже і Церква приділяє християнським родинам належну увагу.

Іван Золотоустий неодноразово вказував, якими повинні бути стосунки між чоловіком та дружиною у християнській родині. Зокрема, звертаючись до чоловіка, як голови родини, він писав: “Бог, Котрий встановив подружжя та вручив тобі твою дружину, вимагатиме за це звіт. Бо ж не для того прийшла до тебе дружина (твоя), залишила батька і матір, і весь дім свій, щоб бути приниженою, щоб ти приймав її як служницю та чинив їй багато неприємностей. Натомість, ти взяв її як супутницю, подругу життя, свобідну та рівночесну... І навіть якби тобі було потрібно віддати за неї своє життя чи пережити великі втрати, перетерпіти важкі муки, ти не повинен відмовлятися від цього, бо терплячи все це, ти все ще не робиш нічого подібного до того, що вчинив Христос для Церкви”⁸.

У бесіді “*Про виховання дітей*” і в численних уривках інших творів Св. Іван Золотоустий ставив християнське виховання дітей вище від дочасних щедрот, які батьки дають своїм дітям. На його переконання правдивим наміром батьків має бути “не зробити дітей багатими на золото і срібло”, а передовсім “зробити їх найбагатшими благочестям, любов’ю до мудрості та іншими чеснотами”⁹.

Іван Золотоустий зазначав, що християнські батьки повинні постійно перейматися поведінкою своїх дітей, так щоб найбільшим багатством і скарбом для них був страх Господній, який є “початком мудрості”. Він радить батькові родини старанно дбати про виховання дітей, а матері стежити за порядком у домі. Гідне християнське виховання, на думку Івана Золотоустого, принесе рясні плоди батькам як нині, так у майбутньому¹⁰.

Мартин Лютер вважав брак родинного виховання джерелом хворобливого стану Церкви, а також кризи в державі, оскільки, на його думку, «керівництво в родині є основою всім іншим керівництвам»¹¹. За словами Лютера в християнській родині кожен її член поводить відповідно до своїх обов’язків: «Батько повинен працювати, щоб прогудувати сім’ю, виховувати дітей в страхі Божому; мати

⁸ М. Григоревський, *Вчення Св. Івана Золотоустого про шлюб*, 2007.

⁹ М. Григоревський, *Вчення Св. Івана Золотоустого про шлюб*, 2007.

¹⁰ Л. Олендій, «Львівська газета», 17 травня, 2006 року, № 85 (892)

¹¹ Є. Ракітова, *М. Лютер про сім’ю і шлюб*.

повинна народжувати дітей і доглядати їх; князь і всі, хто наділений владою, повинні керувати краєм і людьми»

У християнській родині чоловік і дружина, виконуючи свої подружні обов'язки згідно Писання, доповнюють одне одного. Чудово, хоч дещо романтично, сказав про це Метью Генрі: «Бог створив жінку не з голови чоловіка, щоб вона вивищувалась над ним, і не з його стопи, щоб бути у нього весь час під п'ятою, а з його грудей - щоб бути захищеною ним і коханою»¹². Бл.Августин зауважив: «Якщо б Бог хотів, щоб жінка керувала чоловіком, Він створив би її з голови Адама. Якщо б Він хотів, щоб вона була чоловікові за рабиню, Він би створив її з ноги Адама. Натомість Бог створив жінку з ребра Адама, тому що хотів зробити для нього «поміч, подібну до нього» (**Буття 2:20**)».

Чоловік і дружина в християнській сім'ї повинні намагатися досягати єдності і повноти у взаємній любові через Христа і в Христі, дякуючи Богові за дітей, виховуючи їх для Бога, Церкви і служіння ближньому.

Існує вислів: «Людське суспільство складається з родин і воно буде таким, яким його зроблять голови родин. Сім'я – серцевина суспільства, церкви і нації. Від того якою буде сім'я, залежить успіх і процвітання нації». Понад 60 років тому митрополит Української Греко-Католицької церкви Андрій Шептицький сказав: "Тільки ті народи могутні і здорові, в яких здорова християнська родина».

В нинішній час, коли біблійні засади сім'ї щоденно затьмарюються приписами цього світу, – людськими постановами, «правами людини», «політкоректністю», відкритим відкиданням і зневаженням Божого Слова, а саме поняття сім'ї як такої нівелюється і руйнується, християнська сім'я повинна бути фортецею, яка стоїть на захисті моральних цінностей, християнських чеснот, благочестя, і що найголовніше – правди Божої. Подібно до того, як кожен християнин за словами Христа має бути світильником і сіллю у цьому світі, християнська сім'я повинна бути світочем Христової віри, осередком, в якому плекається любов до Божого Слова, Церкви, підтримується і поширюється Добра

¹² М.Генрі, *Нові біблійні коментарі*, 2000р., ст.646

Звістка Ісуса Христа про прощення гріхів і спасіння, а кожен член родини є «малим христом».

2. ХРИСТІЯНСЬКА СІМ'Я – ДОМАШНЯ ЦЕРКВА.

Я буду ходити в невинності серця свого серед дому мого...(Пс.100:2)

Подібно до того, як закладається дім, в якому ми плануємо жити, у кожній християнській родині повинен закладатися вівтар для поклоніння Богові. Кожен християнський дім повинен бути домом молитви. Батько і мати, діти в ньому повинні підносити свої молитви Богові за себе і одне за одного, за інших. В такому домі любить бувати Ісус.

Лютер добре знав, що раннє християнство було, насамперед, «домашнім» християнством¹³, коли кожна християнська сім'я була домашньою церквою, де родинне життя освячувалось Словом Божим і молитвою (**1Тим.4:5**) і батьки з самого малку виховували дітей у вірі в Христа Спасителя. Св.Павло нагадує про це Тимофію: «Я приводжу на пам'ять собі твою нелицемірну віру, що спершу була оселилася в *бабі* твоїй Лоїді та в твоїй *матері* Евнікії; певен же я, що й у тобі вона оселилась...»(**2Тим.1:5**), «І ти знаєш з дитинства Писання святе, що може зробити тебе мудрим на спасіння вірою в Христа Ісуса» (**2Тим.3:15**).

У своїх посланнях апостол Павло згадує домашні церкви Гая, Німфана (**Колосян 4:15**), Акілі і Прискілі (**Рим.16:3**), Филимона (**Филим.1:2**) та ін. Власне, дім є тим місцем де віруюча людина до кінця реалізовує себе, як християнин жертвним служінням своїм ближнім. Особливим чином Апостол Павло виокремлює родину служителів Божого Слова, наголошуючи на тому, що служитель має бути такий «щоб добре рядив власним домом, що має дітей у слухняності з повною чесністю, бо хто власним домом рядити не вміє, як він зможе пильнувати про Божу Церкву?» (**1Тим.3: 4-5, 4:12-13**).

¹³ Дії 2:46 «І кожного дня перебували вони однодушно у храмі, і, ломлячи хліб по домах...»

Громадські приміщення для богослужінь з'явилися десь у третьому сторіччі по РХ. На жаль, це спричинилося до певного «охолодження» віри у багатьох християнських родинах ранньої церкви, а сьогодні подібна небезпека підстерігає людей також. Тому таким важливим є формування Церквою міцного духовного стержня у християнських родинах за допомогою Божого Слова. Більшість того, що становить основу нашого духовного життя і поклоніння, починається в родині (Буття 4:26)¹⁴.

Гарним зразком відданої християнської родини була сім'я Мартіна Лютера. У цьому домі всі члени родини постійно читали Біблію, вивчали Катехізіс, молилися, співали християнських пісень, святкували церковні свята, вітали приходнів. Лютер був добрим знавцем дитячої психології, намагався приділяти якомога більше часу своїм дітям, був учасником їхніх забав. В листі до свого старшого сина Ганса Лютер писав: «Мій любий сину, мене досі тішили твоє навчання і надіслані листи. Якщо ти продовжуватимеш чинити так і далі, то цим принесеш радість не лише мені, як своєму батькові, а й користь самому собі. Тому настирливо продовжуй те, що ти розпочав. Адже Господь наказав дітям слухатися батьків і обіцяв слухняним дітям благословення. Тримай це благословення завжди перед очима, так щоб жодні негідні вчинки тебе не відволікали від нього. Бо ж той самий Господь погрожує неслухняним дітям прокляттям. Бійся Бога, який благословляє і проклинає... Бійся Бога і слухайся батьків, які, без сумніву, бажають тобі тільки добра, і уникай ганебних і негідних розмов»¹⁵.

Лютер не уникав жодної нагоди похвалити дітей за добру річ, нагадуючи їм, що тільки той, хто щиро і палко молиться Богові, виконує Його заповіді, – гідний хвали і нагороди. В кожному листі до своїх дітей він скеровував їх до Божого милосердя і Божої всемогутності¹⁶. Лютер з дружиною, окрім власних дітей, виховували також осиротілих дітей своїх родичів.

¹⁴ Буття 4:26 «А Сифові теж народився був син, і він назвав імення йому: Енош. Тоді зачали були призивати Ймення Господнє».

¹⁵ ¹⁵ Є.Ракітова, *М.Лютер про сім'ю і шлюб*.

¹⁶ Є.Ракітова, *М.Лютер про сім'ю і шлюб*.

Як домашня церква, християнська родина повинна перебувати у постійному зв'язку з місцевою громадою, цікавитися церковними справами, брати в них участь. Це означає, що християнська сім'я відвідує богослужіння, біблійні заняття, батьки змалку привчають дітей ходити до церкви, Недільної школи, молитися, читати Боже Слово, слухати проповіді, підтримувати служіння Євангелія своїми талантами, часом і пожертвами.

Гаслом кожної християнської родини повинні бути слова Ісуса Навина, які він промовив у вирішальну для себе і свого народу годину: «...Я та дім мій будемо служити Господу» (**Іс.Навина 24:15**). Сповідання старозавітного народу повинно бути також і нашим сповіданням: «Борони, нас Боже, покинути Господа, щоб служити іншим богам!» (**Іс.Навина 25:16**).

Нерідко батькам буває важко відвідувати богослужіння з малими дітьми, але з часом, після років терпіння і праці Бог винагороджує їх, коли їхні діти стають побожними, старанними, відданими християнами, які люблять Господа, Боже Слово і ближнього¹⁷. Якщо при громаді діє Недільна Біблійна Школа – діти повинні відвідувати її заняття, а батьки повинні заохочувати дітей до цього, цікавитися завданнями та уроками Недільної школи. Діти часто є тими маленькими сіячами Божого Слова, за допомогою яких Бог повертає дорослих. Добре роблять ті батьки, які залучають дітей до читання Святого Писання вдома. Немає нічого кращого для Господа, як бачити дітей за Його Словом.

«Життя родинне суттєво відрізняється від неродинного. Людина без родини живе, так би мовити, своїм «зовнішнім боком», а не «внутрішнім». В сімейному колі щодня потрібно реагувати на все, що відбувається в сім'ї, це заставляє людину виявляти себе такою, якою вона є насправді, не приховуючи почуттів і емоцій. За цих умов і добре і погане виходить назовні. Кожна перемога над гріхом дарує радість, утверджує в вірі, послаблює зло...»¹⁸

Одна з порад, яку хочеться дати батькам, особливо голові родини така: присвячуйте своїй родині достатньо часу. Святий Павло говорить: «Коли ж хто про

¹⁷ Див. статтю Дженіс Спарлі про прилучення дітей до церкви - <http://taras2008.ucoz.ua/publ/6-1-0-2>

¹⁸ о.Сергій Булгаков (Празький) 1871-1944.

своїх, особливо ж про домашніх не дбає, той вирікся віри, і він гірший від невірного...» (1Тим.5:8). Якщо ви не присвячуєте часу дітям – можете втратити їх. Використовуйте кожну нагоду, щоб розповісти дітям про любов Божу. Розмовляйте з ними про Христа, коли збираєтесь разом. Вчіть дітей коритися батькам, бо інакше вони не будуть коритися Господу. Пам'ятайте, що каже Соломон: «Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не вступиться з неї» (Приповісті 22:6). Допмагайте дітям покладатися на Господа і розуміти, чого Він чекає від них. Для християнських батьків немає більшої втіхи, ніж бачити, як їхні діти «ходять у правді» (Зівана 4) і більшого нещастя бачити, як вони ходять у неправді. Одна з серйозних небезпек, на яку наражаються нині діти і молодь – це відчуття того, що віра в Бога, духовне життя, Церква є чимось таким, що не стосується «дорослого життя». Ми відповідальні за те, щоб скерувати їх на дорогу правди і життя, якою є Христос.

У своїй книзі «Православна дорога»¹⁹ Каліст зазначає: «Християнство – це не просто теорія про життя у Всесвіті, не просто вчення, а дорога, якою ми йдемо. Це в повному смислі цього слова – дорога життя. І завданням християнського виховання є показати цю дорогу дітям, поставити їх на цю дорогу і навчити не збочувати з неї на манівці». Батьки-християни повинні вчити своїх дітей твердо стояти в Божій правді, «відстоювати її посеред зла цього світу і перешкоджати поширенню пороків»²⁰.

3. ПІДВАЛИНИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ СІМ'Ї – БОЖЕ СЛОВО, ВІРА В СПАСИТЕЛЯ, ЖИТТЯ З БОГОМ.

Дозвольте запитати вас: «У кого з вас вдома визначений час, призначений для молитви і читання Божого Слова?».

¹⁹ The Orthodox Way, London; Oxford: Mowbrays, 1979.

²⁰ О.Вайт, *Християнська сім'я*.

Льюїс Зіверт (Louis J. Sievert)²¹ наводить список таких причин, які для християнської родини є серйозною підставою для домашнього молитовного життя і поклоніння:

1. Це збагачує духовне життя родини і готує її до присутності невидимого *гостя – Ісуса Христа*.
2. Це заохочує до терпіння і порозуміння, використання віри у конфліктних ситуаціях.
3. Це дає дітям надійне керівництво для життя, сповнене правдивого змісту.
4. Це підбадьорює до побожного життя, пригтовляючи до дня Господньої слави.
5. Це дає силу переходити через випробування, страждання і негаразди, так що ніщо у світі не зможе нам зашкодити.
6. Це підсилює роботу Церкви і єднає з Христом впродовж тижня.
7. Це формує сумління родини в спільноті з Богом, покладання на Нього в усьому, творить новий зміст життя і любов до ближнього.

Господь каже: «...Де двоє чи троє в Ім'я Моє зібрані, там Я серед них. (Матв.18:20). Це стосується не лише християнської громади, але також і християнської родини, яка поклоняється Богові у своїй домівці. Наріжним каменем домашнього поклоніння є Слово Боже і спільна молитва. Під час домашнього молитовного поклоніння Бог промовляє до всіх членів родини через Своє Слово, даруючи кожному правдивий мир, втіху, зміцнюючи віру, скеровує на вірну дорогу, допомагає триматися вірної мети – прославлення Бога і служіння ближньому. Члени християнської родини дякують Богові за все і в усіх щоденних турботах довіряються Йому. Саме в родині починається наше духовне відновлення.

Жодна інша річ не є важливіша в домашньому поклонінні за Боже Слово. Саме воно формує християнську родину для того, щоб усі в ній могли жити у Христі в любові одне до одного, служінні одне одному і прощенні. Подібно до того, як людина для підтримування функціонування свого тіла їсть кілька разів на день, вона повинна піклуватися про духовну поживу. В цьому може добре

²¹ Louis J. Seivert, *Worship in the Home*, 1978

прислужитися читання молитовних роздумів з книги «Найкраще з порталів молитви»²², виданої свого часу за сприяння фундації «Лютеранська спадщина» українською мовою, а також щоденне читання Біблії за річним планом.

У своїй нині вже класичній праці «Допомога Церкві християнським родинам» Оскар Фейхт (Oscar E. Feucht) називає спільне молитовне поклоніння в родині засобом, за допомогою якого Бог навчає Своїх дітей і забезпечує їхнє зростання у спасенній вірі²³. Відмічаючи значення і роль домашнього богочитання, Фейхт каже, що в ньому члени християнської родини:

1. Вивчають Боже Слово;
2. Обрамлюють своє життя Богом;
3. Зростають в пошануванні Бога і молитві;
4. Піклуються про духовний стан дітей;
5. Зміцнюють Церкву;
6. Стають добрими громадянами своєї країни.

Артур Шульц (*Arthur J. Schulz*)²⁴ говорить про особливі благословення, якими винагороджується правдива християнська сім'я, яка провадить своє життя з Божим Словом і вірою в Спасителя. Зокрема це:

1. Благословення від вивчення Божого Слова;
2. Благословення побожних стосунків у родині;
3. Благословення утвердження в християнському способі життя;
4. Благословення місійного служіння.

Християнський шлюб, побожна християнська родина стали для багатьох мільйонів сімей джерелом радості і вдячності Богові за всі благословення, якими Він обдаровує їх. Чоловіки і дружини у таких родинах є помічною одне для одного, вони носять тягарі одне одного і разом розділяють негаразди і проблеми, допомагають одне одному і разом з дітьми тішаться найменшим успіхам і зростанням у вірі кожного.

Хочу навести коротеньку повчальну притчу. Якось один пустельник попросив Бога, щоб той показав йому справжню святість і праведність. Бог сказав йому піти

²² Найкраще з порталів молитви, ЛНФ, Мінськ, 2000

²³ Oscar E. Feucht, *Helping Families Through the Church*.

²⁴ Arthur J. Schulz, *The Proper use of Scripture in family devotion*, 1993.

до певного міста, знайти певну вулицю і дім. Пустельник негайно вирушив туди. Він довго шукав вулицю і дім, і нарешті знайшов. Він очікував побачити щось особливе, натомість зустрів у домі просту християнську родину – жінку прачку, її чоловіка столяра і трійко дітей. Пустельник розпитав їх про повсякденне життя, прагнучи дізнатись, в чому саме полягає їхня святість. Вони відповіли, що щоденно дякують Богові за все, що мають, моляться і в усьому покладаються на Нього, живуть в любові, виховують дітей у Божому послухові, прощають одне одному, допомагають чим можуть ближнім. Ось такий урок праведності і святості на прикладі життя побожної родини дав Бог пустельникові.

Тож «з кожного християнського дому повинно виходити проміння святості і виявлятися любов Божа, що наповняє кожную хвилину родинного спілкування. В такому домі прославляється Господь, а Божа ласка і благословення виливаються на всю родину як вранішня роса, а люди бачать, що з ними перебуває Бог. Християнська родина, в котрій панують побожні чесноти і вдячність, є найкращим доказом на користь правдивого християнства, доказом, яким не можуть похвалитися невіруючі...Християнський дім чинить вплив на серця людей більший, ніж красномовна проповідь. Юнак, залишаючи його, передає засвоєні тут уроки іншим»²⁵.

Наївно вважати, що в християнській родині зовсім не буває проблем і конфліктів. Грішна людська природа часто ставатиме причиною негараздів, тягнучи до гріха (**Рим.7:19-20**). Саме в таких обставинах важливо пам'ятати про шляхи вирішення проблем, як про це навчає Писання. Святий Павло каже: «26 Гнівайтесь, та не грішіть, сонце нехай не заходить у вашому гніві, 27 і місця дияволові не давайте!... 30 І не засмучуйте Духа Святого Божого, Яким ви запечатані на день викупу. 31 Усяке подратування, і гнів, і лютість, і крик, і лайка нехай буде взято від вас разом із усякою злобою. 32 А ви один до одного будьте ласкаві, милостиві, прощаючи один одному, як і Бог через Христа вам простив! (**Еф.4:26-28, 30-32**).

²⁵ О.Вайт, *Християнська сім'я*.

4. СТОСУНКИ МІЖ ХРИСТІЯНСЬКОЮ РОДИНОЮ І ЦЕРКВОЮ

Почасти у людей спостерігаються невірні погляди на стосунки між християнською родиною і церквою. Деякі батьки вважають, що питанням християнського виховання їхніх дітей повинна займатися виключно сама церква, а не батьки. Інші схильні розглядати церкву як соціальну інституцію, де можна поспілкуватися і приємно провести час, вважаючи, що вона не може відігравати велику роль у духовному зрості. Звісно, і перші, і другі помиляються. Правда полягає у тім, що і церква і родина разом повинні долучатися до християнського виховання, процесу духовного тренування дітей, нагодування їх Божим Словом.

Мільтон Спауде зазначив: «Дім – це не просто місце, в котрому можна повісити свого капелюха і з'їсти миску зупи, а щось значно більше. Для християнської родини дім є місцем перебування самого Бога, місцем, де головує Христос, де Він невидимо присутній під час кожної трапези і кожної розмови, яка відбувається між членами родини»²⁶.

Християнський дім зводиться не людськими руками, а Богом, який керує серцями, викупленими Христом. Для кожного члена такої родини Христос є єдиним Господом і Спасителем. В християнському домі повсякчас присутнє Боже Слово, яке поцінують і належно вшановують. Тут батьки і діти люблять Бога і одне одного і всі разом живуть для Господа. Християнський дім є місцем служіння Богові, так як про це говорить Ісус Навин: «Я і мій дім будемо служити Господу» **(Іс.Навина 24:15)**.

Служити Богові християнська родина може багатьма шляхами. Це – піклування про духовне зростання дітей у вірі в Спасителя, родинні молитви і поклоніння, богоугодні стосунки між батьками і дітьми. Це також підтримка проповідування Божого Слова даними Богом дарами і талантами, часом і пожертвами, відвідування недільних богослужінь у громаді, сповідання віри в Христа перед світом.

І християнський дім і церква повинні разом зосереджуватися на піклуванні про духовне зростання і покріплення віри Божих дітей. І церква і дім повинні

²⁶ Мільтон Спауде (Milton Spaude), *Relation between Church and Home*, 1972

турбуватися про любов між Божими дітьми, Божий мир, покладання на Бога, вірність і відданість Господу, належне використання Слова і Таїнств, поширення Євангелія спасіння. Для виконання цих спільних для них обох цілей, християнська родина потребує тісного і постійного зв'язку з Христовою Церквою.

Це необхідно для побожного виховання дітей у Божому страхові і послухові, належному правдивому поклонінні. А для того, щоб християнські батьки могли добре піклуватися про християнське виховання і духовний зріс своїх дітей, вони самі повинні бути навченими Божого Слова. Це дуже важливий аспект стосунків між родиною і Церквою. Інакше, як можна навчати те, чого сам не знаєш? Як батьки можуть навчити дітей молитися, читати Слово Боже, шанувати Заповіді Божі, ходити до церкви, якщо вони не роблять цього самі? Таким чином, батьки самі повинні вірити в Христа, як їхнього Господа і Спасителя, вірити в правду, яку Бог об'явив нам в Святому Писанні і триматися цієї правди на ділі.

Саме в цьому велику роль відіграє Церква. «Церква за допомогою Слова навчає і тренує обох – і батьків, і дітей, зокрема батьків для того, щоб вони навчали своїх дітей. За допомогою богослужіння, біблійних занять, спілкування Церква використовує Божі засоби благодаті, через які батьки більше дізнаються про Бога і Його любов до нас, а їхня віра завдяки роботі Святого Духа при цьому міцніє»²⁷.

Обидвоє – і батьки і діти в християнській родині повинні жити побожним життям, демонструючи живу віру не на словах, а на ділі, будучи виконавцями Божої волі, а не лише слухачами Слова²⁸. В першу чергу для батьків Біблія повинна на ділі бути мірилом усього і найвищим авторитетом. На підставі неї вони повинні базувати свої стосунки як чоловік і дружина, знати, які саме стосунки між батьками і дітьми є добрими в Божих очах. На жаль, для багатьох родин знання цих обов'язків починається і закінчується одного разу почутим Божим Словом, яке вони чують в Церкві під час шлюбу і невдовзі або забувають, або не вважають за потрібне нагадувати його собі і повторювати знову і знову, як цього хоче і очікує від них Бог.

²⁷ Мільтон Спауде (Milton Spaude), *Relation between Church and Home*, 1972

²⁸ Якова 1:22; Матвія 7:24-27

Так само як християнська родина потребує Церкви, Церква потребує християнської родини, її членів, які віддано працюють задля поширення Доброї Звістки. Тому церква повинна всіма способами підтримувати заходи, які формують і зміцнюють церковну спільноту, сприяють її духовному зростанню. Церква повинна зохочувати родини до християнського спілкування. Церкві потрібні віддані і побожні члени ради громади, працівники біля вівтаря, органісти, хористи, вчителі Недільної школи і тд. Для виховання таких працівників Церква повинна піклуватися про християнські родини і допомагати їм. Та громада справді сильна і міцна, в котрій сильні і міцні у вірі, любові і покладанні на Бога християнські родини. «Церква і родина повинні працювати разом, молитися разом і бути в усьому партнерами у славній праці будівництва Божого Царства. Разом вони творять тверду спільноту, а йдучи окремо, вони зазнають серйозних втрат і руйнації»²⁹. Ми повинні плекати і формувати у церкві те благодатне середовище, «в котрому народяться і виростуть діти, які прагнутимуть створити міцні християнські сім'ї і в майбутньому стати основою церковного відродження сім'ї»³⁰.

5. БО ТО БОГ БУДУЄ ДІМ І ПИЛЬНУЄ МІСТО

Що є тією основою, тим фундаментом, який уможливило ріст і розвій християнської родини і церкви? Адже можна планувати втілення багатьох речей, які на перший погляд, виглядають добрими, але не принесуть плоду, можна будувати будівлю, яка лише видаватиметься величною, але не встоїть під натиском води і вітру³¹.

Такою основою і таким фундаментом згідно Писання повинно бути покладання на Бога – Великого Будівничого усього і Його живе, правдиве, непомилне і діяльне Слово – «силу Божу на спасіння» (**Рим.1:16**). Ось чому

²⁹ Мільтон Спауде (Milton Spaude), *Relation between Church and Home*, 1972

³⁰ о.Петро Мещеринов, *Круглий стіл «Сім'я в сучасній Церкві»*, 2006

³¹ Матвія 7:24-27

покликані служителі, вірні громад повинні постійно перейматися тим, щоб Слово Боже рясно розквітало і ширилося. Окрім цього живого, правдивого, спасаючого, всемогутнього Слова немає жодної іншої сили у світі, здатної навертати грішника до спасіння, утримувати у вірі, цементувати Церкву і християнський дім, формуючи між ними саме ті зв'язки, яких хоче Бог, так що тільки в такий спосіб кожна будівля буде міцною і надійно захищеною від ворогів, а їхні мешканці матимуть скарби, яких не викрадуть злодії і не знищать міль та іржа³².

Ось чому ми повинні докладати зусиль і приділяти постійну увагу різноманітним шляхам проповідання і поширення Божого Слова. Дякувати Богу, в нас час шляхів і способів для цього є чимало. Це книговидання і радіо, телебачення і Інтернет. Це наші Недільні школи при громадах, біблійні групи для дорослих і молоді, Літня Біблійна Школа, табори, МБФ «Дар життя». Це зусилля кожного члена громади зокрема.

Часом в цих зусиллях людей стримує страх того, що підтримка добрих служителів Слова коштуватиме їм надто дорого, надто багато забиратиме їхнього часу і їхнього добра. Мартин Лютер в коментарі до Псалма 126, який він 1523 року надіслав лютеранам у Ризі³³, закликає віруючих належно шанувати вірних служителів Слова і Таїнств, які побожно і старанно виконують свої обов'язки проповідання і навчання Божого Слова, опікуються дорученими їм Богом отарами.

Кожна Божа отара складається з християнських родин. У своєму листі до лютеран у Ризі Лютер намагається дати їм розуміння того, що таке «будівництво дому» віруючих, яким повинен бути цей дім, на чому він повинен стояти і Хто є Його головним Будівничим і Творцем. Люди нерідко намагаються будувати дім, керуючись виключно своїми міркуваннями і зусиллями, покладаючись на себе самих. То ж Лютер нагадує, що Соломон у Псалмі 126-му скеровує людей від такого способу мислення до Бога і вчить шукати і очікувати лише від Нього все те добре, на що ми сподіваємося в цьому житті.

³² Матвія 6:19-20

³³ Exposition of Psalm 127, for the Christians at Riga in Livonia¹, 1523

За словами Лютера ми повинні доручити будівництво і утримання дому (християнської родини і церкви) Богові, не зазіхаючи на те, що належить виключно Йому одному. Тому, хто сумнівається в Божій спроможності це робити, Лютер говорить: "Бог є більший за будь який дім. Адже Він наповнив усім небеса і землю, то ж так само наповнить і дім: Він перебирає цю відповідальність на Себе і уможлиблює, щоб ми прославляли Його за це».

Християнський дім – це не просто частини будівельних конструкцій – стіни, дах, кімнати, комірчини, зроблені з різних матеріалів. Лютер каже, що радше мова йде про те, чим і як цей дім наповнений і живе. Він тут вживає вислів «домоуправління», або економія (Oeconomia). Подібний термін вживає також Мойсей в книзі **Вихід 1:20-21**: «І Бог чинив добро бабам-сповитухам, а народ розмножувався, і сильно міцнів. І сталося, тому, що ті баби-сповитухи боялися Бога, то ***Він будував їм дома***».

Соломон каже: «Коли дому Господь не будує, даремно працюють його будівничі при ньому! Коли міста Господь не пильнує, даремно сторожа чуває!» Саме тому, підтверджуючи ці слова, Апостол Павло в 1-му посланні до коринтян говорить: «...Ані той, хто садить, ані хто поливає, є щось, але Бог, що родить!» (**1Кор.3:7**). А в посланні до Римлян він зазначає: «Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь». (**Рим.11:36**).

Без Бога кожен кут нашого дому є порожнім. Але якщо ми доручаємо будівництво дому і Церкви Богові, то Він все наповнює добром, дарує благословення і допомагає в усьому. Це не означає, що Бог забороняє нам щось робити взагалі. У своєму освяченні віруючі мусять долучатися до праці на славу Божу, шукати шляхів і способів, як цією працею прославити Господа, робити добре в Його очах. Однак при цьому кожен повинен пам'ятати – вся слава належить Богові, який виливає на нас Свої щедроти і благословення. Бо, як каже Апостол Павло, «з Нього походить усе» (**1Кор.8:6**). І те добре, що ми робимо, як діти Божі, є можливим саме тому, що «це Бог викликає в нас і хотіння, і чин за доброю волею Своєю» (**Филипян 2:13**).

Лінощі спричиняють людині страждання і кару. Писання каже: «Ледача рука до убозтва веде, рука ж роботяща збагачує» (Приповісті 10:4). За Лютером, людина мусить працювати і щось робити. Однак, при цьому вона, водночас, повинна знати, що існує щось значно більше і значніше від її власної праці і зусиль – це божественне благословення.... Лютер зазначає, що Соломон першому вірші Псалма 126 навчає, що «людина мусить працювати, але її праця є марнотною, якщо вона стоїть осторонь Бога, а людина гадає, що в такий спосіб може сама дати собі раду. Однак це не так. Людським зусиллям дати раду не під силу. Але Богові – так». Лютер каже: «Ваша праця є марною, якщо ви весь час турбуєтесь, як то воно буде, покладаючись на власні зусилля, тому що і хліб насущний і піклування походять тільки від Бога. «Вся наша праця є ніщо інше, як знаходження і примноження Божих дарунків». Все залежить від Божого благословення. Як говорить німецьке прислів'я: «Бог дарує, Бог провадить»³⁴.

Християнська родина і Церква у цьому гріховному світі постійно наражатимуться на різні небезпеки і випробування, їх атакуватимуть диявол, спокуси і фальшиві вчення. Божі благословення ніколи не обійдуться для нас без переслідування і небезпек. «Як відомо, там де речі робляться відповідно до Божої волі, там завжди диявол докладатиме своїх зусиль. Невіруючому, гріховному світові не до вподоби побожне життя і правдиве вчення»³⁵.

Вірність Господу, перебування у правді Божого Слова, зусилля про проповідуванню і поширенню Христового Євангелія спасіння спонукатимуть диявола і його слуг вдаватися до нових способів нищення Церкви і християнської родини. Саме за цих обставин ми повинні ще міцніше триматися чистого Божого Слова і Господа і Спасителя нашого Ісуса Христа, – єдиної правди, дороги і життя, покладаючись на Нього і пам'ятаючи, що Він – є скеля нашого спасіння, наша сила і захист. Бо якщо «Бог не підтримує і не захищає – ніщо не може встояти, хоч би були зведені на захист сотні скільки фортець...»³⁶.

³⁴ Exposition of Psalm 127, for the Christians at Riga in Livonia¹, 1523

³⁵ Exposition of Psalm 127, for the Christians at Riga in Livonia¹, 1523

³⁶ Exposition of Psalm 127, for the Christians at Riga in Livonia¹, 1523

Високо тримаючи знамено Божої правди, покладімо всі свої піклування і турботи на Христа і промовмо разом з Давидом: «Господь підпирає мене, і я не побоююсь десяти тисяч люду, які проти мене навколо отаборились!» (Псалом 3:6-7), «Господь моє світло й спасіння моє, кого буду боятись? Господь то твердиня мого життя, кого буду лякатись... Я надіятись буду на...поміч Його!» (Псалом 26:1-3), ...Мій меч не допоможе мені, але Ти *Господи* нас спасеш від противників наших...» (Псалом 44:7-8).

На закінчення хочу прочитати текст відомої християнської пісні у своєму перекладі – «*Лише Тобі – мій дім і я бажаєм, Господи, служити*».

Лише Тобі – мій дім і я
Бажаєм, Господи, служити.
Благослови, щоб ми могли
В правдивім послухові жити.

Допоможи нам повсякчас
В Твоїх очах добро робить,
Щоб пам'ятали ми щораз,
Як одне одного любить.

Щоб пильнували ми той храм,
Що завдяки Твоїм словам
Було закладено у нас,
В котрому Ти, і Дух, і Спас.

Під Твою ласку віддаю,
Я, Боже, всю свою сім'ю -
Дай, щоби завжди були ми
Твоїми вірними дітьми.

Дорогі у Христі брати і сестри, нехай наш милосердний Господь покріпить і зміцнить вас у нашій щоденній праці на Його ниві. Нехай небесний Отець, Бог милосердя і добра, котрий об'явив нам Своє живе, могутне і діяльне Слово, розпочав через Українську Лютеранську Церкву Своєю спасенну працю на теренах України і поза її межами, береже ваші серця і ваш розум у нічим не затьмареному знанні Христа як єдиного Господа і Спасителя, якому разом з Отцем і Святим Духом належить вся слава, честь і поклоніння нині і повіки віків. АМІНЬ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біблія, переклад І.Огієнка.
2. *Малий Катехізис Мартіна Лютера, LHF, 1997*, Тернопіль, «Горлиця».
3. М.Лютер, *Коментарі до Псалма 127*, (Exposition of Psalm 127, for the Christians at Riga in Livonia¹, 1523, *LW, vol.45, p.336*).
4. Д. Подорожний, *Традиційне християнство і нетрадиційна сексуальна орієнтація*.
5. М. Григоревський, *Св. Іван Золоустий про шлюб, 2007*.
6. *Сім'я в сучасній Церкві*, круглий стіл, Київ, 2006 рік.
7. Kallistos, *The Orthodox Way*, London; Oxford: Mowbrays, 1979.
8. *Bible Broadcasting Network, 2006*.
9. Л.Олендій, «Львівська газета», 17 травня, 2006 року, № 85
10. М.Генрі, *Нові біблійні коментарі*, 2000р., ст.646.
11. Є.Ракитова, *Мартін Лютер про сім'ю і шлюб*.
12. О.Вайт, *Християнська сім'я*.
13. Louis J. Seivert, *Worship in the Home*, 1978.
14. Oscar E. Feucht, *Helping Families Through the Church*, St. Louis, MO, Concordia Pub House. 1960, 3rd Edition
15. Arthur J. Schulz, *The Proper use of Scripture in family devotion*, 1993.
16. Milton Spaude, *Relation between Church and Home*, 1972